

PRAZNIK V ŽIREH, KO JE IZR. PROF. DR. MARIJA STANONIK POSTALA PRVA ČASTNA OBČANKA OBČINE ŽIRI

Dr. Marija Stanonik, slovstvena folkloristka, znanstvena svetnica na Inštitutu za slovensko narodopisje ZRC SAZU v Ljubljani, na prireditvi Častna občanka občine Žiri 26. aprila 2005. Foto: Darjan Kacin, 26. 4. 2005

Otoplilo se je in sijalo je sonce, v torek, 26. aprila 2005. Samo dan prej pa je hladno deževalo. Vabilo na slovesnost je prišlo teden pred 26. aprilom.

»Z velikim veseljem Vas vabim na podelitev najvišjega priznanja naše občine, naziva častna občanka občine, rojakinji doktorici Mariji Stanonik,« je v vabilu zapisal gospod Bojan Starman, župan Občine Žiri.

Imam srečo, da poznam dr. Marijo Stanonik. Poznam njeno veliko ljubezen, ki se ji pravi slovstvena folkloristika in njen predmet slovstvena folklor. Vem za njeno ljubezen; za zbirko *Glasovi*. Pravkar je izšla že 30. knjiga – *Frk čez drn in trn*. Prinaša folklorne pripovedi z južnega dela Brkinov in iz slovenske Čičarije. Vseh trideset knjig je izdala založba Kmečki glas. Upamo, da bo še naprej tako, da bo uresničen ta veliki slovenski projekt. Knjige, ki so izšle do sedaj, bodo ohranile natanko 9.722 folklornih pripovedi, v slovarčkih je več kot 16.000 zapisanih narečnih besed, več kot dva tisoč imen pripovedovalcev in več kot tristo imen zapisovalcev oziroma zbiralcev. Ob vsem tem pomislim na urednico izr. prof. dr. Marijo Stanonikovo. Ogromno delo je opravila. Od kod ji toliko moči povezovati in usklajevati delo tolikih zbiralcev po vsej Sloveniji. Koliko pogovorov, nasvetov, telefonskih klicev, obiskov, poti po naših krajih vodi v vse te knjige. Koliko znanja in ljubezni je bilo potrebno, da slovstvena folkloristika živi, raste, cvete.

Žiri so se kopale v soncu, ko smo se zbirali pred Zadrurnim domom. Slovesnost je bila ob 19. uri. V dvorani, ki je bila napolnjena do zadnjega kotička, je bilo svečano vzdušje. Srečala sem nekaj mojih nekdanjih kolegic slavistk. Zelo smo bile vesele, da dr. Stanonikova dobi najvišje občinsko priznanje.

V uvodu je zbrane pozdravil mag. Viktor Žakelj, občinski svetnik, povedal je, da so vsi občinski svetniki soglasno podprli njegov predlog za priznanje. V predlogu je med drugim zapisal:

»Ime, ki ga ponujam, je dr. Marija Stanonik. Marijo Stanonik kot etnologinjo in slovenistko vznemirja vse, kar je avtohtonega nastalo na našem območju. Vse ji je enako drago, vsaki stvari se posveča enako profesionalno in odgovorno, pa naj gre za prometnice, gasilce, klekljarice ali pevce. Visoka profesionalnost ji omogoča primerjanje ter s tem umeščanje

naše dediščine v širši slovenski, a ne le slovenski prostor. Njeno raziskovalno in publicistično delo ima velik vpliv na (samo)zavest ljudi zdaj in tu. Dokazuje, da smo enakovredni del slovenskega občestva, da imamo svojo zgodovino, da naši ljudje že stoletja izkazujejo ustvarjalnost. Njeno raziskovalno delo zadeva tako našo materialno (kulturno) dediščino kakor tudi prepoznavanje intelektualne, kulturne in duhovne potence naših prednikov, katerih dediči smo.«

V slavnostnem nagovoru je poudaril, da se ji v imenu občine in vseh zbranih zahvaljuje za veliko delo, ki ga je kot etnologinja in slovenistka opravila za dobro občine in ljudi.

»Spoštovana Marija, nocojšnji večer je Tvoj večer! Delo, ki si ga opravila, ima za nas krajane Žirov vsaj dva pomena: najprej, za vedno si iztrgala iz pozabe obilo družbenega in društvenega življenja, kar je živel v našem kraju. Skupaj z rojaki Janom, Nagličem in Zajcem dokazuješ, da ima tudi naš kraj, ki je zunaj centra slovenstva, z drugimi okolji povsem primerljivo zgodovino. In dalje: Tvoje raziskovalno in publicistično delo nam vliva potrebno samozavest. Iz Tvojih del veje prepričanje, da smo samosvoja skupnost, ki se je vsakokrat znala prilagoditi družbenoekonomskim razmeram. S tem, spoštovana Marija, ko Tebi kot prvi podeljuje občina najvišje priznanje, kažemo Žirovke in Žirovci, da se zavedamo znamenja časa, da razumemo, da je znanje, da je informacija energija, ki bo poslej poganjala gospodarski in družbeni razvoj človeštva. Ti si simbol tega novega časa, si nosilka znanja, obilo informacij, tistih prvin torej, ki so omogočile, da so Alpina, Kladiivar, Etiketa, pa tudi vrsta obrti, še posebej v lesni stroki, preživeli tegobe tranzicije – Žiri v tem času niso izgubile nobenega delovnega mesta.«

V kulturnem programu je igralec Mestnega gledališča, doma je s Črnega Vrha nad Idrijo, odlično interpretiral; v prvem delu recitala Cankarjevi besedili *Enajsta šola pod mostom in Tišina*; v drugem pa ljudske pesmi o Pegamu in Lambergarju, o sveti Barbari in o Mariji, ki bi rada na ohcet šla. V zadnjem delu recitala smo poslušali odlomek iz Tavčarjeve novele *V Zali*; beseda se je prelila v rekviem, ki ga je dr. Marija Stanonik napisala v spomin na žirovskega slikarja samouka Janeza Sedeja.

V osrednjem delu večera smo prisluhnili pogovoru dr. Marije Stanonik s publicistom Miho Nagličem, ki nam je korak za korakom odkrival pot nagrajenke. Miha Naglič je povedal, da je novembra 2000 dr. Stanonikova dobila Murkovo nagrado – za raziskovanje zgodovine in teorije slovstvene folklore, za zbiranje pesništva med drugo svetovno vojno, za izdajanje slovstvene folklore v zbirki *Glasovi* in za monografsko obdelavo rodnih Žirov.

Na vprašanje, katero je bilo njeno prvo objavljeno besedilo, je povedala, da je v 7. razredu osnovne šole napisala spis *Moj kraj včeraj, danes, jutri*. Zanj je dobila nagrado – nalivno pero, služilo ji je skozi vso srednjo šolo.

Ob koncu je župan Občine Žiri Bojan Starman dr. Mariji Stanonik podelil priznanje, listino s sliko akademskega slikarja Staneta Kosmača, Marijinega rojaka.

Prisrčno je bilo slišati županovo besedo, spomin na mladost, ko sta oba z Marijo hodila po borovnice, da je bilo nekaj za šolske potrebščine. Marija je vedno odšla prva in se s polno košaro vedno vračala zadnja.

Čisto na koncu smo čestitali in nazdravili nagrajenki. Šopkov zanj je bilo za ves kraj, med njimi so sijale modre spominčice.

Na dveh s prti pogrnjenih mizah smo si ogledali razstavljeni dela, knjige, ki jih je dr. Stanonikova napisala o svojem kraju in ljudeh. V spominu so mi ostali naslovi: *Promet na Žirovskem*, *Žiri in Žirovci v slovenski literaturi* in *Štiri matere – ena ljubezen*, zadnjo je založilo Slovensko etnološko društvo.

Doživeli smo lep večer. Vsem sodelujočim hvala zanj.

Datum prejema prispevka v uredništvo: 14. 11. 2005